

GRONDIG

Editie Brabant – november 2015

Voorwoord van de voorzitter

Stap voor stap verschuift de balans in Noord-Brabant van het plannen maken naar de daadwerkelijke uitvoering. We zien deze omslag zowel op provinciale schaal, zoals bij de realisatie van het Natuur Netwerk Brabant en de transitie van de melkveehouderij, als regionaal. Enkele voorbeelden: de realisatie van verschillende Natuurpoorten, de introductie van het Edelhert, het Ruimte voor de Rivierplan 'Overdiep', de aanpassing/realisatie van de autowegen langs de Efteling en langs Steenberg.

Onze Koning Willem-Alexander gaf het al aan in China op de bestuursacademie, in het bijzijn van uw voorzitter. Het zijn de uitkomsten van gebiedsprocessen, die veel tijd kosten, 'langer dan ze in China gewend zijn'. Belangrijk daarbij is dat uw BPG in de bekende voorfase namens u de belangen van grondeigenaren naar voren brengt en daarnaast antwoord kan geven op de maatschappelijke vragen 'met een provinciaal belang' zodat er concreet handelingsperspectief komt. We hebben dan ook waardering voor de provincie dat zij sinds de historische bestuurlijke reis met de manifestpartners (ook naar China!) BPG ondersteunt bij haar projectmatige inzet van 1 fte.

Op 14 november bezoekt gedeputeerde Johan van den Hout onze Algemene Ledenvergadering op de Natuurpoort van Landgoed Gorp en Rovert. We rekenen op een goede opkomst. Dhr. Van den Hout wil graag met u in gesprek. Er is veel in beweging en we hopen dat het overleg enerzijds u inspireert om kansen te benutten en anderzijds bij de gedeputeerde het vertrouwen geeft dat de Brabantse grond/landgoedeigenaar innovatief én realistisch aan de slag wil.

Wellicht niet direct met het Edelhert, maar wel met de Brandrode koe of andere geschikte diersoorten om met 'Natuurvlees' te kunnen oogsten uit onze waardevolle natuur.

Uitkijkend naar 14 november a.s.,
ik hoop u te ontmoeten in Goirle,

J. Hak, voorzitter BPG

Start inspraakprocedure Natura 2000 beheerplannen

In Noord-Brabant leven ruim 700 zeldzame dieren en plantensoorten. De provincie en het ministerie van Economische Zaken willen de leefomgeving van kwetsbare soorten beschermen en zo mogelijk verbeteren. Voor 10 Brabantse 'Natura 2000-gebieden' is daarom een beheerplan opgesteld met de maatregelen voor het behoud van de biodiversiteit. Dit gebeurt eens in de 6 jaar. Ook staat in de plannen welke (recreatie- en ondernemings-) activiteiten evt. schade kunnen toebrengen aan de natuur en wanneer een Natuurbeschermingsvergunning nodig is. In de gebieden gaat natuurbescherming hand in hand met wonen, werken en recreëren.

Het opstellen van beheerplannen gebeurt in overleg met onder meer terreinbeheerders, overheidsorganisaties en belangengvertegenwoordigers. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met het belang van particulieren en ondernemers.

Van 13 oktober tot en met 24 november a.s. liggen de ontwerp beheerplannen ter inzage op het Provinciehuis aan de Brabantlaan 1, te 's-Hertogenbosch. In die periode kunnen ondernemers, bewoners en andere gebruikers van de natuur hierop reageren. De zienswijzen worden verwerkt in een Nota van Antwoord. Hierna stellen de betrokken overheden een eventueel aangepast beheerplan vast. U kunt de plannen ook downloaden en hierop reageren via een webformulier. Kijk daarvoor op: www.natura2000.nl/inspraak. Op 2 en 3 november worden de laatste inloopbijeenkomsten gehouden.

Vervolg op Natuurvlees

De vraag naar Natuurvlees, afkomstig van runderen die praktisch hun hele leven vrij buiten hebben rondgelopen, neemt toe. Er zijn o.a. in Noord-Brabant uitstekende ervaringen opgedaan met twee Franse rassen, waarbij er continue controle is op voeding en gezondheid.

Met steun van de Provincie Noord-Brabant zullen Ed Hendriks en René de Bont de leden van BPG betrekken bij een volgende stap. Gezamenlijk wordt gezocht naar een regionale (streek) aanpak voor het ontwikkelen van duurzame vleesproducten en concepten, afkomstig van dieren die gebruikt worden voor beheer en/of onderhoud van onze Brabantse Natuur.

Als de dieren extensief worden gehouden, zoals de dieren die voor het beheer van de natuur worden gebruikt, dan zijn consumenten bereid om iets meer moeite te doen om dit vlees te kopen en zijn ze zelfs bereid om voor dit vlees meer te betalen. Deze trend biedt een geweldige kans om dieren die voor het beheer van de Nederlandse natuur/landgoederen worden gebruikt of gedurende kortere of langere tijd in deze gebieden verblijven, herkenbaar, middels onderscheidende producten en concepten aan de consument aan te bieden. Als daar de koppeling met het (natuur)gebied, landgoed, en/of de streek kan worden gemaakt wordt het concept nog sterker.

Dit gaat niet vanzelf, de vleessector is een traditionele keten die lastig te veranderen is. De eerste aanzet daartoe is o.a. gedaan door Natuurvlees Coöperatie Nederland, die heeft het mogelijk gemaakt dat vlees afkomstig van vrouwelijke runderen (Limousin en Blonde d'Aquitaine) die voor het beheer van onze natuur worden gebruikt onder het merk "Natuurvlees Nederland" verkocht kunnen worden. Hierdoor is een meerwaarde ontstaan die ten goede komt aan de eigenaren van deze runderen en/of natuurgebieden. De vertaling van het concept naar een regionale invulling waarbij Natuurvlees als een soort van katalysator optreedt, is in een pilot bij de Brabantse Wal uitgevoerd. De eerste ervaringen zijn positief en wel zodanig dat een vertaling van de aanpak naar de andere regio's in Brabant de moeite waard is om te onderzoeken en bij succes te implementeren.

Dit project is bedoeld om een antwoord te geven op de vraag hoe wij de ingezette weg kunnen verbreden door de vleesproducten afkomstig van de dieren gehouden bij de veehouders, zichtbaarder dan nu het geval is, voor de consument te verbinden met de natuurgebieden en landgoederen waar de dieren gegraasd hebben. En dit als basis (of als combinatie) te gebruiken voor andere commerciële activiteiten van deze gebieden of landgoederen. Dit project gaat dus verder dan tot nu toe gebruikelijk is geweest. Nadrukkelijk wordt de relatie met het natuurgebied en/of landgoed c.q. landgoedproducten bij het verhaal en de commerciële uitwerking betrokken. Brabants Particulier Grondbezit betreft hier ook het landelijke programma van het Landgoedbedrijf bij. Dit sluit aan, immers, het Landgoedbedrijf brengt maatschappelijke vraag en particulier aanbod bij elkaar.

Naast het creëren van afzet voor vrouwelijke runderen van de vleesrassen zijn er andere diersoorten die voor het beheer worden gebruikt. Omdat ze over het algemeen een mindere kwaliteit vlees opleveren verdwijnt dit vlees, veelal anoniem, in de zogenaamde laagwaardige bulkstroom vlees. Het vlees van deze dieren levert dikwijls minder op dan de kostprijs. Als het vlees van deze runderen onder een merk of als streekvlees/regionaal product verkocht wordt, wordt de relatie met het gebied waar ze geboren en/of opgegroeid zijn zichtbaar. Dan kunnen ook de specifieke kenmerken van het natuurgebied en/of landgoed gebruikt worden bij de promotie van het vlees en de producten die daarvan gemaakt worden. Dit geldt ook voor het vlees van de andere runderrassen, bijv. de oud Hollandse rassen zoals de Brandrode en de Lakenvelder welke van oudsher bij landgoederen en kastelen gehouden worden.

Concreet betekent dit dat er:

1. Meerdere merken ontwikkelend gaan worden die gekoppeld zijn aan de veehouder, het natuurgebied/het Landgoed en/of de regio.
2. Nieuwe samenwerkingsverbanden gaan komen die het lokaal produceren en vermarkten van de producten mogelijk gaan maken.
3. Ontwikkelen van een verdienmodel wat bij 1 en 2 hoort.

Tijdens de ALV wordt de aanpak toegelicht. Dan wordt gestart met het inventariseren van de huidige aanpak van landgoedeigenaren en/of en particuliere en agrarische natuurbeheerders.

Generuze beloning voor goede ideeën in Het Groene Woud

Wie een kansrijk idee heeft om Het Groene Woud op allerlei gebieden te versterken, kan een generuze bijdrage tegemoet zien van Streekhuis Het Groene Woud. Daarvoor zijn twee regelingen van kracht. De ene is gericht op jongeren, de andere op initiatiefnemers die bovenlokale projectideeën graag concreet handen en voeten willen geven.

De bijdragen die via beide regelingen beschikbaar zijn, variëren van maximaal duizend euro voor goede ideeën van jongeren tot maximaal vijfduizend euro voor de uitwerking van kansrijke projectideeën tot een concreet uitvoeringsplan. Er is budget gereserveerd voor maar liefst twintig ideeën per regeling.

Met de regelingen wil Het Groene Woud ruimte bieden aan burgers, ondernemers en organisaties om hun plannen te realiseren, mits ze bijdragen aan de doelen van Het Groene Woud: het behouden en versterken van het karakteristieke landschap, het stimuleren van groene economie, het bevorderen van leefbaarheid en samenwerking en het betrekken van ondernemers en bewoners.

Neem voor meer informatie contact op met Johan van Cuyck van Streekhuis Het Groene Woud via 06-18303473 of jvcuyck@hetgroenewoud.com.

2015

Internationaal
Jaar van de Bodem

Bijeenkomst 'Een vitale bodem als fundament voor een robuuste natuur'

Op 11 november staat op het Provinciehuis de bodem centraal. Allereerst worden er drie lezingen gehouden met als thema 'Natuur en bodem'. Vanuit de perspectieven maatschappij, economie en natuur geven Johan van den Hout, Petra van Egmond en Rudy van Diggelen hun visie op bodem als fundament onder natuur. Vervolgens kunt u deelnemen aan diverse workshops.

In twee sessie staan de ervaringen welke opgedaan zijn bij twee innovatieve Brabantse landgoederen centraal:

Biodiversiteit verdient een vitale bodem: de aanpak op landgoed Schijf

Jos Koopmans, Rentmeester Landgoed Jachthuis Schijf

De bodems onder de naaldbossen van landgoed Jachthuis Schijf zijn door de dikke strooisellaag behoorlijk verzuurd. Het leven in en op de bodem is hierdoor minimaal ontwikkeld. Een nieuwe beheermethode die zich richt op het versterken van het bodemleven via mycorrhiza-schimmels werpt haar vruchten af op de bovengrondse flora en fauna. Een hierop gebaseerd verdienmodel houdt de kosten in de hand.

Bodem als verbinding tussen natuur en landbouw op en om landgoed Baest

Roland Pessers, Manager Stichting Landgoed Baest

De landbouwgronden op Landgoed Baest kennen een beheer dat nauw is afgestemd met de omringende natuur. De positieve effecten van compost uit de natuur op de agrarische productie hebben inmiddels de aandacht van de omliggende agrarische bedrijven. Er is een fascinerend proces gaande waarbij tegenstellingen tussen landbouw en natuur worden omgebogen naar samenwerking tussen agrariërs en landgoed.

Wanneer   Woensdag 11 november 2015; 12:30 – 18:00 uur

Waar   Provinciehuis van Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch

Contact   Vitalebodem@brabant.nl

3e Vrienden- en Vrijwilligersdag

Op 3 oktober jl. vond de Vriendendag plaats op Kasteel d'Ursel in Hingene (nabij Antwerpen).

Dr. Elyze Storms-Smeets, universitair docent bij de leerstoel Historische Buitenplaatsen en Landgoederen van de Rijksuniversiteit Groningen heeft een boeiende inleiding verzorgd:

"Een gelaagd landschap; het esthetische landschap van kastelen en buitenverblijven"

Zij gaat vanuit een geografisch oogpunt na hoe, waar en wanneer buitenplaatsen en landgoederen ontstonden en wat voor invloed dit had op het bestaande landschap. Ze is van origine geograaf. Elyze werkt sinds drie jaar samen met Professor Yme Kuiper.

Op de foto ziet u Koen de Vlieger, de directeur van het kasteel d'Ursel en tevens adviseur van de stichting Vrienden van Brabants Landgoederen. Het was zeer bijzonder samen met onze zuidelijke Brabanders 'terug te gaan in de tijd'. Komend jaar zijn zij welkom in het Noordelijke Brabant.

Neem deel aan de Natuurwerkdag op een Brabants Landgoed

Elke eerste zaterdag van november vindt de Natuurwerkdag plaats. Jong en oud kan die dag werken aan het behoud en herstel van natuur en landschap. Het is eigenlijk een opknappbeurt van het landschap.

Wat kunt u zoal doen op de Natuurwerkdag?

Afhankelijk van de streek en de locatie zijn er verschillende werkzaamheden. De meeste activiteiten bestaan uit kleinschalig onderhoudswerk: snoeien, zagen, hooien, schoonmaken van poelen en paden, het knotten van wilgen, snoeien van fruitbomen, maken van takkenrillen en verwijderen van riet.

Ook kinderen zijn zeer welkom op de Natuurwerkdag. Op verschillende locaties worden speciale kinderactiviteiten georganiseerd.

In onze provincie zijn er dit jaar 52 locaties, waaronder op Landgoed Zwanenburg: de Kilsdonkse Molen, Landgoed Haanwijk, Landgoed de Bouwen, Landgoed de Moeren en Landgoed de Vijverhoeve. U kunt zich aanmelden:

www.natuurwerkdag.nl/locaties

Zaterdag 7 november

NATUURWERKDAG
een initiatief van Landschap.nl

Boekpresentatie 'Ondernemen met natuur'

Op maandag 9 november verschijnt het boek 'Ondernemen met natuur' van Hans Kamerbeek. Het boek wordt gezamenlijk uitgegeven door Uitgeverij Matrijs en de FPG. Het mooi vormgegeven boek bevat ruim tweehonderd interessante bladzijden vol met bijna 350 verdienmodellen, besparingen en tips uit de praktijk van particulieren en terreinbeherende organisaties. Kortom: voor iedere eigenaar of beheerder een aanrader.

De boekpresentatie vindt plaats op *maandag 9 november om 16.30 uur* in Huis te Linschoten. Het boek zal tijdens de bijeenkomst officieel worden overhandigd aan Bart Krol, gedeputeerde van de provincie Utrecht.

U kunt zich aanmelden voor de bijeenkomst via fpg@grondbezit.nl of 0318-578550. Na uw aanmelding ontvangt u meer informatie.

Overigens kunnen leden van de FPG tot 1 mei 2016 (zo lang de voorraad strekt!) het boek bestellen tegen een aanzienlijke korting, namelijk voor maar 20,00 euro (exclusief verzendkosten). Dat kunt u doen door het intekenformulier in te vullen via www.grondbezit.nl. Er zijn in de voorverkoop tot nu toe meer dan 700 exemplaren verkocht.

Edelhert keert terug in Brabant

Edelherten horen volgens de initiatiefnemers oorspronkelijk thuis in de Brabantse natuur en zijn zelfs een onmisbare schakel door hun rol als grote planteneter. Brabants Landschap heeft daarom besloten edelherten terug te brengen in haar eigen gebieden in het hart van Het Groene Woud. Om precies te zijn in de Scheeken tussen Best en Liempde. Samen met ARK Natuurontwikkeling wordt in 2016 een start gemaakt met de terugkeer van het edelhert in het Groene Woud. De Scheeken vormt samen met het naastgelegen natuurgebied De Mortelen het grootste landschapsreservaat van Brabant. In 2010 is hier al een natuurbrug over de snelweg A2 aangelegd die de gebieden met elkaar verbindt. Grote en kleine dieren maken gebruik van de brug die maar liefst 50 meter breed is; van ree, das en steenmarter tot hazelworm, kamsalamander en vlinders. Sommige dieren steken er niet alleen over, maar hebben er zelfs hun leefgebied van gemaakt. De terugkeer van het edelhert staat gepland in het najaar van 2016.

Op zaterdagmiddag 14 november kunt u nader kennismaken met het Landgoed Gorp en Roovert en de Natuurpoort De Rooversche Leij. Dit in combinatie met de ledenvergadering van BPG. Tijdens de ALV zal gedeputeerde Johan van den Hout een inleiding verzorgen. Graag per email aanmelden: info@bp-grondbezit.nl

Bezoek aan voedselbos Ketelbroek

Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van voedselproductie die recht doen aan duurzaamheid, veranderend klimaat en robuustheid. Afgelopen jaar zijn de 'voedselbossen' sterk onder de aandacht gekomen. Een voedselbos is een door de mens ontworpen voedselsysteem dat zichzelf in stand houdt en tegelijk de biodiversiteit, natuurwaarde en nog veel andere aspecten vergroot. Dat klinkt interessant, maar wat is nu precies een voedselbos? Hoe ziet het eruit? Wat is de beleving? Deze vragen wil de BMF en de andere partners van het Natuurbeschermingsoverleg samen met geïnteresseerde grondeigenaren beantwoorden. Het is mogelijk om op **26 november a.s.** mee te gaan naar het voedselbos Ketelbroek bij Groesbeek. BPG en enkele landgoedeigenaren zullen nadrukkelijk kijken naar de natuurwaarde en biodiversiteit van een voedselbos, naar de eisen met betrekking tot waterbeheer en bijvoorbeeld ook naar hun invloed op klimaatverandering om te bezien of het concept past, ook voor EHS-realiserende ('ondernemende EHS'). Ketelbroek is het oudste voedselbos in Nederland (2010) en 2,4 hectare groot. De rondleiding wordt gegeven door Wouter van Eck, hij is medeoprichter van het Ketelbroek. De excursie is op donderdag 26 november.

Belangrijke websites voor particuliere grondeigenaren:

Contactgegevens ANV's

www.zlto.nl/onderwerpen/61/Wat-kan-ik-met-natuurbeheer

Restauratie rijksmonumenten kastelen en landhuizen

www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/cultuur/erfgoed-en-monumenten/subsidies-erfgoed-en-monumenten.aspx

Hoogspanningsverbindingen traject Roosendaal - Tilburg

www.zuid-west380kv.nl

Het Groen Ontwikkelfonds Brabant en Werkenheid

www.groenontwikkelfondsbrabant.nl

Met informatie over subsidie op functieverandering naar natuur, inrichting van deze gronden en de verkoop van de voormalige BBL-gronden en gebouwen.

Agenda

2 november	Natura 2000	Ulvenhoutse Bos	De Fazanterie
3 november	Natura 2000	Strabrechtse Heide	NH Hotel Geldrop
5 november	Netwerkdag	SSiB voor BOA's en beheerders	in Oost Brabant
6 november	Boekpresentatie	Velder en Heerenbeek.	
7 november	Natuurwerkdag		
9 november	Boekpresentatie	'Ondernemen met natuur'	
11 november	Vitale bodem		
14 november	ALV BPG met Landgoedbezoek	Gorp en Rovert en de Natuurpoort	
26 november	Excursie naar het voedselbos	Ketelbroek bij Groesbeek	
28 november	ALV FPG		

Colofon:

Grondig is een uitgave van het Brabants Particulier Grondbezit
Woudrichemseweg 36A, 4286 LB ALMKERK
Postbus 38, 4286 ZG ALMKERK
tel. + 31 (0)183 400 533 fax. + 31 (0)183 403 371
info@bp-grondbezit.nl www.bp-grondbezit.nl
De vereniging Brabants Particulier Grondbezit is aangesloten bij
de Federatie Particulier Grondbezit te Veenendaal